

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота

магістра

з теми: **ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ УЧНІВ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ
ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ**

Виконала: студентка 2 курсу магістратури
PO1-M21z групи
спеціальності 013 Початкова освіта
Борис Ольга Антонівна

Керівник: **Мєлєксцева Н. В.**,
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри теорії та методик початкової
освіти

Рецензент: **Галаманжук Л. Л.**,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії та методик
дошкільної освіти

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ.....	7
1.1 Дослідницькі вміння як наукова категорія.....	7
1.2 Дослідницькі вміння як складник навчальної діяльності молодших школярів.....	11
1.3 Формування дослідницьких умінь учнів 1-4 класів у контексті мовно-літературної освітньої галузі.....	17
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ.....	31
2.1 Особливості організації дослідницької діяльності на уроках української мови та літературного читання в початковій школі.....	31
2.2 Система вправ для розвитку дослідницьких умінь молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі.....	39
2.3 Організація, зміст і перевірка ефективності експериментального дослідження.....	59
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	76

ВСТУП

У контексті реалізації Концепції «Нова українська школа» особливої актуальності набуває виховання вільної особистості, готової до саморозвитку та неперервної освіти. Важливим чинником, що впливає на успішне розв'язання цього завдання, є залучення учнів початкових класів до дослідницької діяльності. Її впровадження в освітній процес активізує механізми саморозвитку дитини та трансформує навчання у самонавчання.

Активна участь молодших школярів у дослідженнях ґрунтується на їхньому природному прагненні до самостійного опанування навчального матеріалу, що сприяє творчій самореалізації дитини, розвитку її інтелекту та критичного мислення, формуванню й удосконаленню вмінь проводити дослідження, самостійно здобувати й застосовувати знання.

Відтак одним із завдань уроків мовно-літературної освітньої галузі є дослідження мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови. На реалізацію цього завдання спрямована змістова лінія типової освітньої програми «Досліджуємо мовні явища» (О. Савченко) / «Досліджуємо мовлення» (Р. Шиян).

Вивченню різних аспектів проблеми дослідницької діяльності та формування дослідницьких умінь молодших школярів присвятили свої праці В. Андрєєв, Т. Байбара, Н. Бібік, М. Вашуленко, В. Давидов, С. Дубовик, В. Паламарчук, О. Пометун, К. Пономарьова, О. Савченко, Н. Семенова, Т. Чернецька й інші науковці.

Сучасні вимоги до формування й розвитку особистості дитини молодшого шкільного віку в процесі навчання, недостатнє теоретичне обґрунтування проблеми формування дослідницьких умінь, а також потреба практики в удосконаленні цього процесу на уроках мовно-літературної освітньої галузі зумовили **актуальність** обраної теми дослідження.

Мета дипломної роботи – схарактеризувати особливості формування дослідницьких умінь молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

Для досягнення окресленої мети необхідно розв'язати такі **завдання**:

- 1) з'ясувати сутність ключових понять, проаналізувати типові освітні програми, традиційний та передовий педагогічний досвід з проблеми дослідження;
- 2) розкрити сутність, зміст та особливості формування дослідницьких умінь молодших школярів;
- 3) схарактеризувати особливості організації дослідницької діяльності на уроках української мови та літературного читання;
- 4) описати систему вправ для формування дослідницьких умінь учнів початкових класів на уроках-мовно-літературної освітньої галузі;
- 5) здійснити педагогічний експеримент і перевірити ефективність розробленої системи роботи.

Об'єктом дослідження є процес формування дослідницьких умінь учнів початкових класів, а його **предметом** – система роботи з формування дослідницьких умінь молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

Гіпотеза дослідження. Процес формування дослідницьких умінь здобувачів початкової освіти на уроках української мови та літературного читання буде ефективним за таких педагогічних умов: врахування вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів; вмотивованість дослідницької діяльності; особистість педагога та облаштування ним творчого освітнього середовища; систематичність і цілеспрямованість в організації дослідницької діяльності молодших школярів.

Методи наукового дослідження: теоретичні (аналіз психолого-педагогічних джерел, систематизація і узагальнення наукової літератури, конкретизація сутності понять); емпіричні (констатувальний експеримент, педагогічне спостереження, якісний і кількісний аналіз даних).

Організація дослідження. Експериментальне дослідження здійснювалося на базі 4 класів Скала-Подільської ЗОШ I-II ст. та Скала-

Подільського НВК «загальноосвітній заклад I-III ступенів – дошкільний навчальний заклад».

Наукова новизна роботи полягає в описі процесу організації дослідницької діяльності молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі.

Практичне значення дипломної роботи: результати дослідження можуть бути використані вчителями початкових класів в освітньому процесі початкової школи, а також здобувачами вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта під час проходження педагогічної практики та написання наукових робіт.

Апробація роботи. Основні положення й результати дослідження апробовано під час участі в міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях, студентських конференціях, обговорено на заняттях наукової проблемної групи «Актуальні проблеми методики викладання української та іноземної мови в початкових класах» та на засіданнях кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2021-2022, 2022-2023 н. р.).

З теми дослідження опубліковано статтю «Формування дослідницьких умінь учнів початкових класів на уроках української мови» у збірнику наукових праць студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (Випуск XVIII, 2022).

Структура та зміст роботи. Наукова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Обсяг роботи – 82 сторінки.

Зміст роботи. У вступі обґрунтовано актуальність теми дипломної роботи, визначено її мету, завдання, об'єкт та предмет, методи наукового дослідження, гіпотезу, новизну, практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі «Науково-теоретичні засади формування

дослідницьких умінь здобувачів початкової освіти на уроках мовно-літературної освітньої галузі» розкрито зміст ключових понять дослідження, схарактеризовано дослідницькі вміння як складник навчальної діяльності молодших школярів та здійснено аналітичний огляд вимог типових освітніх програм щодо формування дослідницьких умінь учнів 1-4 класів у контексті мовно-літературної освітньої галузі.

У другому розділі «Методичні аспекти формування дослідницьких умінь здобувачів початкової освіти на уроках мовно-літературної освітньої галузі» описано особливості оволодіння початковими лінгвістичними знаннями у процесі дослідницької діяльності на уроках української мови та літературного читання, подано систему вправ для формування дослідницьких умінь молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі, обґрунтовано результати експериментального дослідження.

У висновках репрезентовано підсумки здійсненого теоретичного й емпіричного дослідження.

ВИСНОВКИ

У сучасній освіті основне місце займають вимоги до виховання вільної особистості, розвитку її індивідуальності, формування навичок самостійного руху в інформаційному просторі. Такий підхід до навчання забезпечує формування в учнів готовності до саморозвитку і неперервної освіти; проектування і конструювання соціального середовища розвитку школярів у системі освіти; активну навчально-пізнавальну діяльність учнів; побудову освітнього процесу з урахуванням індивідуальних, вікових, психологічних і фізіологічних особливостей кожного учня.

Ефективною формою організації такої навчальної діяльності є дослідницька діяльність, що є вимогою часу. Реалії сьогодення – новий Державний стандарт початкової освіти, Концепція і програми Нової української школи – вимагають від учителів нових підходів до організації освітнього процесу. Одним із них є навчання на дослідницькій основі, яке передбачає систематичне використання на уроках вправ для розвитку в учнів дослідницьких умінь.

Організація дослідницької діяльності учнів початкової школи на уроках мовно-літературної освітньої галузі дає можливість учителеві розвивати в них мотивацію до навчання мови й читання, підвищувати їхню пізнавальну активність на уроках і в позаурочній діяльності, формувати дослідницькі вміння, навчати працювати в якісно новому освітньому середовищі, вибудовувати індивідуальну траєкторію розвитку кожного учня.

Навчальна діяльність учнів на дослідницькій основі на уроках української мови та літературного читання сприятиме опануванню учнями важливих якостей, необхідних їм не тільки в навчанні, а й у повсякденному житті: гнучко адаптуватися до мінливих життєвих ситуацій; самостійно критично мислити; уміти бачити і формулювати проблему, знаходити шляхи її вирішення; усвідомлювати, де і яким чином здобути знання можуть бути використані в житті.

У ході дослідницької діяльності на уроках мовно-літературної освіти учні оволодіватимуть уміннями самостійно здобувати знання з мови; відчуватимуть потребу в неперервній мовній освіті, коли інтерес до пізнання мовних явищ розвиватиметься із власної ініціативи, без зовнішніх стимулів; зможуть розвинути навички самоорганізації; набуватимуть навичок культури мовлення і спілкування (написання тексту, проголошення монологу, ведення бесіди, дискусії, інтерв'ювання й інших форм комунікативної взаємодії); аргументовано і переконливо доводити свою думку, прислухатися і брати до уваги думку своїх співрозмовників, розуміти і визнавати власні помилки.

Педагогічні можливості уроків української мови та літературного читання на дослідницькій основі передбачають здобування учнями знань самостійно, а не отримання їх у готовому вигляді; удосконалення мислення, розвиток аналітико-синтетичної діяльності, уміння зіставляти, порівнювати, аналізувати й систематизувати, узагальнювати й абстрагувати, висувати твердження та аргументувати їх; скеровування учнів на динамічний пошук, що дасть їм можливість стати дослідниками, першовідкривачами знань, співавторами навчального процесу; більш глибоке осмислення нових знань на основі попередніх і власного життєвого досвіду, у результаті чого навчальний матеріал міцніше запам'ятовується і здебільшого стає переконанням учнів, основою їхнього майбутнього світогляду; переконання в істинності своїх припущень, задоволенні потреби в дослідництві, творчості, що має позитивний вплив на їхнє психічне здоров'я, емоційне самовираження.

Формування у молодших школярів дослідницьких умінь не варто здійснювати на спеціальних уроках, оскільки ця робота вимагає щоденної участі школярів. Елементи дослідницької діяльності варто використовувати на аспектних уроках української мови з вивчення фонетики, лексики, граматики й орфографії, під час аналізу художнього тексту, у ході яких динамічно виникають природні або пропоновані вчителем навчальні ситуації, розв'язання яких можливе тільки у процесі колективної діяльності учнів, яка

вимагає від них перелічених вище дій, характерних саме для дослідницької діяльності.

Відповідно до завдань дипломного дослідження було проведено експериментальне дослідження, яке передбачало три етапи: констатувальний, формувальний, контрольний. Під час констатувального етапу дослідження було проведено діагностику початкового рівня формування дослідницьких умінь молодших школярів. Результати діагностичної роботи продемонстрували здебільшого адаптивний і продуктивний рівні дослідницьких умінь учнів 4 класів.

На формувальному етапі педагогічного експерименту учні експериментальної групи на уроках української мови та літературного читання працювали за розробленою системою вправ, спрямованою на формування дослідницьких умінь четвертокласників.

Аналіз результатів контрольного експерименту підтвердив ефективність запропонованої системи роботи. Також було підтверджено припущення, що дослідницькі вміння учнів початкових класів на уроках мовно-літературної освітньої галузі формуватимуться більш ефективно за таких педагогічних умов: врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей; вмотивованість дослідницької діяльності; особистість вчителя й облаштування ним творчого освітнього середовища; систематичність і цілеспрямованість в організації дослідницької діяльності.

Зауважимо, що наразі не всі вчителі готові до впровадження дослідницької діяльності в освітній процес початкової школи, надають перевагу традиційному репродуктивному навчанню. Нові вимоги, визначені в Концепції Нової української школи, потребують усвідомлення вчителями необхідності використання нових підходів до організації освітнього процесу.

Отже, дослідницька діяльність є невід'ємною складовою початкової освіти. Гіпотезу дослідження підтверджено, мети роботи досягнуто.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андренко Н. Шляхи розвитку пізнавального інтересу молодших школярів засобом дослідницької діяльності // Інновації в початковій освіті: досвід, виклики сьогодення, перспективи : матеріали II наук.-практ. інтернет-конф. здобувачів другого (магістер.) рівня вищ. освіти другого року навчання ф-ту початк. навчання, Харків, 11 жовт. 2022 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [за заг. ред. В. В. Ушмарової]. Харків : [б. в.], 2022. С. 7.
2. Андреев В. І. Евристичне програмування навчально-дослідницької діяльності. Київ : Вища школа, 2011. 240 с.
3. Аркадьєва А. В. Дослідницька діяльність молодших школярів // Початкова школа. 2015. № 2. С. 24.
4. Балашова С., Безпалько Л. Формування дослідницьких здібностей у процесі контролю знань та умінь молодших школярів // Початкова школа. 2005. № 4. С. 8-12.
5. Білоус С. Ю. Як розвинути в учня якості дослідника, або методика дослідницьких ланцюжків. Харків : «Основа», 2004. 160 с.
6. Братанова Т. А. Методика організації ігор-досліджень з молодшими школярами // Початкова школа. 2008. № 5. С. 2-7.
7. Бугайова Н. Дослідницька робота учнів на уроках української мови і літератури та у позаурочний час. Олександрія, 2013. 66 с.
8. Буднік С. Навчально дослідницькі уміння: сутнісно-структурний аналіз // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Професійна освіта. 7, 2013. С. 131-133.
9. Валько Н. В. Визначення STEM-культури як складової професійної культури на основі аналізу наукових досліджень // Педагогічні науки : зб. наук. пр. 2018. № 84. Т. 2. С. 78-82.
10. Вашуленко М., Дубовик С. Формування дослідницьких умінь на уроках української мови // Учитель початкової школи. 2019. №9. С. 3-7.

11. Вашуленко М. С., Дубовик С. Г. Я дослідник. 100 мовних вправ для розвитку дослідницьких умінь учнів: методичний посібник для вчителів. Київ : Освіта, 2019. 64 с.
12. Вашуленко О. В. Дослідницька діяльність молодших школярів на уроках літературного читання. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/721288/1/%D0%92%D0%B0%D1%88%D1%83%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9E.%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8.pdf> (дата звернення: 21.01.2022).
13. Гафітулін М. С. Проект «Дослідник». Методика організації дослідницької діяльності учнів // Педагогічна техніка. 2005. № 3. С. 21-26.
14. Голодюк Л. Формування навчально-дослідницьких умінь учнів на уроках математики // Наукові записки. Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. 2015. № 7. С. 32-38.
15. Гончаренко С. У., Олійник П. М., Федрченко В. К. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі: навч. посіб. Київ : Вища школа, 2003. 323 с.
16. Гораш К. Організація навчально-дослідницької діяльності учнів // Директор школи. 2012. № 5 (9). С. 1-5.
17. Горецька О. Пошуково-дослідницька діяльність як умова формування пізнавальної активності молодших школярів. URL: <https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2019/10/Матеріали-конференції-ФППОМ-2019.pdf#page=218> (дата звернення: 10.10.2022).
18. Гриценко Л., Мирошніченко Ю. Пошукова діяльність як складова проєктної діяльності учнів // Дидаскал : часопис : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю «Трансформації вищої педагогічної освіти: світовий і український контекст», 16–17 лист. 2021 р. / Кафедра загальної педагогіки та андрагогіки ПНПУ імені В. Г. Короленка. Полтава, 2021. № 22. С. 344-348.
19. Дадак А. Я. Психолого-педагогічні основи дослідницько-пізнавальної діяльності учнів // Початкова школа. 2013. № 5. С. 7-10.

20. Державний стандарт початкової освіти // Учитель початкової школи. 2018. № 4 (вкладка). С. 1-16.
21. Деруга Я. Дослідницька діяльність молодших школярів: окремі педагогічні аспекти. URL: <https://sno.udpu.edu.ua/images/2021/12/zbirn.pdf#page=88> (дата звернення: 15.12.2021).
22. Кисель Л. Дослідницька діяльність на уроках літературного читання // Учитель початкової школи. 2017. № 1. С. 28-31.
23. Кіт Г. Пошуково-дослідницька діяльність дітей дошкільного і молодшого шкільного віку: засадничо-процесуальний аспект. URL: https://dspace.vspu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/334/DPO_%20%D0%90%D0%BA%D1%82_%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB_2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=100 (дата звернення: 05.09.2022).
24. Коломієць М. В. Навчально-дослідницька діяльність дітей молодшого шкільного віку // Завучу. Усе для роботи. 2015. № 9-10 (153-154). С. 25-29.
25. Конверський А. Є. Основи методології та організації наукових досліджень : навч посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
26. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Кондор, 2003. 192 с.
27. Кухмай Н. Організація дослідницької діяльності учнів в початкових класах // Початкова школа. 2010. №3. С. 62-64.
28. Кучумова Е. В. Формування дослідницьких умінь в учнів початкових класів у позаурочній діяльності // Молодий вчений. 2016. № 11. С. 72-74.
29. Лалак Н. В., Бурч І. М. Навчально-дослідницька діяльність молодших школярів : теоретичний аспект // Молодь і ринок. 2018. № 3 (158). С. 92-97.
30. Леонтович А. В. У чому відмінність дослідницької діяльності від інших видів творчої діяльності // Завуч. 2011. № 1. С. 43-45.

31. Лиходеева Г. В. Навчально-дослідницькі уміння та дослідницька діяльність учнів у психолого-педагогічній літературі. URL: http://dm.inf.ua/_27/89-94%2027_2007.pdf (дата звернення: 04.01.2022).
32. Ляхова Л. В. Організація науково-дослідної діяльності учнів // Початкова школа. 2009. №7. С. 45.
33. Марченко О. В. Організація науково-дослідницької діяльності учнів у загальноосвітньому навчальному закладі // Нива знань: Науково-методичний альманах. 2004. № 4. С. 48-52.
34. Матвеева В. Дослідницькі вміння молодших школярів // Відкритий урок : розробки, технології, досвід. 2014. № 4. С. 32-34.
35. Мешкова А. В. Дослідницька діяльність молодших школярів та основа формування дослідницьких умінь // Початкова освіта : історія, проблеми, перспективи. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. С. 157-159.
36. Мироненко Л. Формування навичок дослідницької діяльності учнів // Майстерня вчителя: Додаток до газети: «Джерело». 2013. № 1. С. 2-3.
37. Мієр Т. І. Організація навчально-дослідницької діяльності молодших школярів: монографія. Кіровоград : ФО-П Александрова М. В., 2016. 424 с.
38. Нікітіна О. Дослідницькі вміння і навички в складі операційного компонента навчальної діяльності молодших школярів. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/83099905.pdf> (дата звернення: 11.06.2022).
39. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf> (дата звернення: 10.10.2021).
40. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
41. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / В. С. Марцин, Н. Г. Міценко, О. А. Даниленко та ін. Львів : РомусПоліграф, 2002. 128 с.
42. Особливості організації дослідницької діяльності учнів у сучасному закладі освіти : матеріали обласної науково-практичної Інтернет-

конференції. КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради». Черкаси, 2018. 103 с.

43. Падун Н. О. Навчально-дослідницька діяльність як засіб формування дослідницьких умінь учнів // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2012. № 1. С. 90-93.

44. Пержинська Є. В. Як організувати дослідницьку роботу в 1 класі // Початкова школа. 2008. № 5. С. 55-57.

45. Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2020. 88 с.

46. Професійна компетентність вчителя початкових класів: навчально-методичний посібник для вчителів / Автори-упоряд.: В.Є. Берека, А.В. Галас. Харків : Вид-во «Ранок», 2018. 496 с.

47. Раєвська І. М. Дослідницька діяльність як засіб активізації пізнавального інтересу молодшого школяра // Таврійський вісник освіти. 2011. № 4. С. 31-36.

48. Разганова Н. А. Дослідницький метод навчання і його застосування в початковій школі // Аспірантський Вісник. 2017. № 6. С. 116-123.

49. Ромась Л. Науково-дослідницька діяльність у початкових класах // Початкова освіта. 2013. №15 (квітень). С. 2-11.

50. Савченко О. Розвиток творчої діяльності учнів на уроках літературного читання: інтерактивні методи і прийоми // Початкова школа. 2016. № 8. С. 10-15.

51. Савченко О. Я. Навчальне середовище як чинник стимулювання дослідницької діяльності молодших школярів // Наукові записки Малої академії наук України. 2012. №. 1. С. 41-49.

52. Семенова Н. А. Дослідницька діяльність учнів // Початкова школа. 2006. № 2. С. 21-26.

53. Смолкіна Є. В. Дослідницька діяльність учнів як засіб реалізації особистості в загальноосвітньому просторі // Початкова школа. 2007. № 2. С. 28-31.

54. Сокурєнко О. О. Навчальні дослідження в дошкільному закладі та початковій школі. Миколаїв : ОІППО, 2011. 50 с.

55. Сопіна В. Д. Дослідницька діяльність учнів початкових класів: сутність та зміст // Педагогіка і психологія сьогодення: теорія та практика: Збірник наукових робіт учасників міжнародної науковопрактичної конференції (21–22 січня 2022 р., м. Одеса). Одеса : ГО «Південна фундація педагогіки». 2022. С. 145-148.

56. Сущенко Л. О. Дидактичні засади формування дослідницької компетентності здобувачів початкової освіти у процесі навчання: результати дослідження // Академічні студії. Серія «Педагогіка», Вип. 2, 2022. С. 42-49.

57. Тимофєєва В. П. Дослідницька робота в початковій школі // Початкова школа. 2008. № 2. С. 78-81.

58. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 1-2 клас. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Savchenko.pdf> (дата звернення: 09.08.2022).

59. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. 1-2 клас. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Shyyan.pdf> (дата звернення: 09.08.2022).

60. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 3-4 клас. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf> (дата звернення: 09.08.2022).

61. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. 3-4 клас. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20>

[serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Shyyan.pdf](https://serednya.programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Shyyan.pdf) (дата звернення: 09.08.2022).

62. Українська мова та читання : підручник для 2 кл. закладів загальн. серед. освіти : у 2 ч. Ч. 1 / Л. О. Варзацька, Т. О. Трохименко. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2019. 160 с.

63. Українська мова та читання : підруч. для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1 / М. С. Вашуленко, С. Г. Дубовик. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2019. 144 с.

64. Українська мова та читання : підруч. для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2 / О. В. Вашуленко. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2019. 144 с.

65. Українська мова та читання : підручник для 2 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) : Частина 1 / К. І. Пономарьова. Київ : УОВЦ «Оріон», 2019. 144 с.

66. Українська мова та читання : підручник для 2 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) : Частина 2 // О. Я. Савченко. Київ : УОВЦ «Оріон», 2019. 144 с.

67. Українська мова та читання : підруч. для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1 / М. С. Вашуленко, Н. А. Васильківська, С. Г. Дубовик. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 160 с.

68. Українська мова та читання : підручник для 3 кл. закладів загальн. середн. освіти : у 2-х ч. Ч. 1. / Л. О. Варзацька, Т. О. Трохименко. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2020. 160 с.

69. Українська мова та читання : підруч. для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2 / О. В. Вашуленко. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 160 с.

70. Українська мова та читання : підручник для 3 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) : Частина 2 // О. Я. Савченко. Київ : УОВЦ «Оріон», 2020. 160 с.

71. Українська мова та читання : підруч. для 4 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2 / О. В. Вашуленко. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2021. 168 с.

72. Українська мова та читання : підруч. для 3 кл. закл. загальн. середн. освіти (у 2-х частинах) : Частина 1 : Українська мова / Мар'яна Захарійчук. Київ : Грамота, 2020. 160 с.

73. Українська мова та читання : підручник для 4 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) : Частина 2 // О. Я. Савченко, І. В. Красуцька. Київ : УОВЦ «Оріон», 2021. 160 с.

74. Хома О., Ліба О. Формування компетентностей у молодших школярів в контексті сучасних освітніх реформ // Освітологічний дискурс. 2018. № 1-2 (20-21). С. 291-302.

75. Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 1, 2 класах серії «Шкільна бібліотека» / укладач Тетяна Стус. Львів : Видавництво Старого Лева, 2016. 160 с.

76. Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 3, 4 класах серії «Шкільна бібліотека» / укладач Тетяна Стус. Львів : Видавництво Старого Лева, 2016. 192 с.

77. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2003. 240 с.

78. Чернецька Т. І. Освітнє середовище навчально-дослідницької діяльності дітей: особливості проектування, моделювання і функціонування // Наукові записки Малої академії наук України: збірник наукових праць. Випуск 1. Серія : Педагогічні науки. Київ : ТОВ «СІТПРІНТ», 2012. С. 50-63.

79. Шпак В., Нінова Т. Управління дослідницькою діяльністю учнів Нової української школи як основа формування креативного мислення // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки. № 1(28). Частина 2. 2022. С. 230-250.

80. Якимов Н. А. Проектно-дослідницька діяльність молодших школярів // Дослідницька робота школярів. 2013. №1. С. 48-51.